

קול צופיין

קול צפ"ן נשאו קול יחדו ירגנו

ממות תשע"ט השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

ענין בין המצרים

תיקון לבכייתה של רחל אמנו

בכייה של ממש

"ענין בין המצרים והם עשרים ואחת ימים שבין י"ז לתמוז עד תשעה באב. מנהג טוב וכשר הוא מאד לכל בעל נפש לשבת באבלות אחר חצי היום בכל אלו הימים ולבכות בכייה ממש על חורבן הבית. ודבר זה עושה תועלת גדולה בנפש האדם" (שעה"כ ענין בין המצרים ופרי עץ חיים שכ"ג). כשהאר"י כותב "בכייה של ממש" הוא מתכוון שלא נשלם מס שפתיים במילים ריקות ובבכייה חיצונית. שלא יהיה חלילה "דבורנו: 'השתחוּ לַהֲרָה קְדָשׁוֹ, 'הַשְׁתַּחֲוּוּ לַהֲדוּם רַגְלָיו, 'הַמְחִיזֵר שְׂכִינְתּוֹ לְצִיּוֹן, וְזוֹלַת זֶה, אֵלֶּא כְּצִצְיוֹן הַזְרוּר, שְׁאִין אֲנַחְנוּ חוֹשְׁבִים עַל מַה שְּׁנֹאמֵר בָּזֶה" (כוזרי ב כד).

חטא המרגלים של ימינו

הרמב"ם כותב על ימי צום שהם גם על חטאים שלנו "שנאמר: 'והתודו את עונם ואת עון אבתם'" (ויקרא כו מ - רמב"ם, הלכות תעניות ה א). בשלושת השבועות במיוחד אנחנו צריכים לבכות על השועלים שמהלכים בעזות במקום המקדש, צועקים ומקללים, משחקים כדורגל בלי להבין שזה המקום הקדוש והמבורך ביותר בעולם. בשלושת השבועות במיוחד אנו צריכים לתקן את המחשבה שהקמת בית מקדש היא לא מעשית. אנו מפחידים את עצמנו כמו בחטא המרגלים ואומרים כי הקמתו של המקדש על מקום המסגדים בהר הבית תעורר את הזעם של מיליארד מוסלמים ותייצר מלחמת עולם שלישית. אחרי ההפחדות הללו אנו מברכים בליבנו את האו"ם, האיחוד האירופי, נשיא ארה"ב, הממשלה והבג"ץ שפוטרים אותנו מהצורך להתייחס לבניין המקדש ברצינות.

לַעֲד חַיָּה בְּלִבֵּנוּ הָאֲמוּנָה הַנֶּאֱמָנָה

אנו צריכים להזכיר לעצמנו כי מדינת ישראל לא קמה מהאנשים היראליים שידעו כי הסולטן העות'מני לא יאפשר ליהודים לעלות לארץ ולבנות כאן מדינה ועל כן נשארו בחו"ל. המדינה לא קמה מאנשי אקדמיה שכתבו מאמרים מלומדים והסבירו כי הבריטים לא יוותרו על שליטתם.

היא לא קמה מאנשים שפחדו מחללי המלריה או מהלוחמנות הערבית. היא קמה מאנשים שהאמינו בקב"ה ובדברו, מאנשים ריאליים יותר שלא נבהלו מסירוב הסולטאן ולא התרשמו מעוינות האדמיניסטרציה הבריטית. אנשים שהאמינו כי הקב"ה הוא כל יכול, מסוגל להוריד את הסולטן מכיסאו ולשנות לב מלכי אנגליה, מסוגל להחזיר את האומץ לעם היהודי ולטעת מהומה בצד הערבי.

תיקון חצות היום

המשנה ברורה (סוף סימן תקנ"א ס"ק ק"ג) כתב "ובכונת האר"י כתב שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה". וכתבו הפוסקים שראוי לכל ירא שמיים לומר תיקון רחל בחצות היום, מלבד תיקון חצות שאומרים בלילה שהוא גם תיקון רחל וגם תיקון לאה. וכל זה חוץ משבת, שכמובן לא אומרים בה תיקון חצות כלל לא ביום ולא בלילה, יום שיש שומרים תיקון חצות בלילה ולא ביום, וראש חודש שלא אומרים תיקון רחל בחצות היום, אבל אומרים תיקון לאה בחצות לילה. כן יש לזכור שבביל תשעה באב אחר חצות לילה אומרים תיקון רחל בלבד, אבל אחר חצות היום אין אומרים תיקון רחל (בן איש חי פרשת דברים כה, כה"ח תקנ"א ס"ק רכ"א רכ"ב).

תיקון לבכייתה של רחל

התיקון האמיתי שיעצור את בכייתה של רחל אמנו הוא בשיבת בניה לארץ ישראל. אנחנו צריכים לעודד את אחינו לעלות לארץ. אחינו צריכים להתגבר על המניעות ולעלות לארץ ישראל. כולנו צריכים לשמוע את תקיעת השופר הגדולה של ה' לחרותינו, תקיעה ששחררה את כל העם מעריצים ששלטו עליו אלפי שנים. כולנו צריכים לראות את הנס שאלוקים מרים בארץ ישראל לקבץ את כל היהודים שמפוזרים בקצוות תבל. אנו צריכים להיות שותפים בברכת "בונה ירושלים" ולא לבנות בתים בארצות נכר. כל הדברים הללו ישמחו את רחל אמנו שמחכה לראות את בניה שבים במהרה לגבולם.

הבית השני שנבנה באמונה

צדיקים שאינם מאמינים

רבי יהודה הלוי אומר כי בית המקדש השני לא הגיע לשיא תפארתו בגלל צדיקים שאינם מאמינים: "והעון הזה הוא אשר קנענו מהשקלמת מה שיעדנו בו האלהים בבית שני, כמה שאמר: 'רני ושמחי בת-ציון', כי כבר היה הענין האלהי מזמן לחול כאשר בתחלה אלו היו מסכימים כלם לשוב בנפש חפצה, אבל שבו מקצתם ונשארו רבם וגדוליהם בבבל, רוצים בגלות ובגבולה שלא יפרדו ממשכנותיהם ועניניהם" (כוזרי שם).

על אלה שלא האמינו ולא עלו נאמר בגמרא (סוטה מח ע"ב): "דאמר רבי אלעזר, מאי דכתיב, (זכריה ד) 'כי מי בז ליום קטנות' - מי גרם לצדיקים שייתבזבו שלחנם לעתיד לבוא? קטנות שהיתה בהם, שלא האמינו בקדוש ברוך הוא".

אני דניאל הייתי מתאבל שלשה שבועים ימים

דניאל היה מהצדיקים שהאמינו, למרות שבתקופתו זה נראה מאוד לא ריאלי שיהודים יעלו ארצה. הטור (תקנא) מסביר כי אחת הסיבות למנהגי האבלות בשלושת השבועות היא מה שנאמר על דניאל שהתענה על חורבן ירושלים שנאמר: "בימים ההם אני דניאל הייתי מתאבל שלשה שבועים ימים: להם חמדות לא אכלתי ונפש וזין לא בא אל פי וסוף לא סכתי עד מלאות שלשת שבועים ימים" (דניאל י). כולם ראו בימים ההם שנבואת ירמיהו על החורבן התקיימה, לעומתה ראו כולם ששבועים השנים שקצב ירמיהו לגלות בית ראשון הסתיימו והבית השני לא נבנה. בלשצצר אמר: בודאי נבואת ירמיהו היא שקר וישראל לא ייגאלו. עשה מסיבה ונפל. כמוהו היו רבים בעם ישראל שלא האמינו בגאולה.

גם דניאל היה טרוד בשאלה. הייתכן שירמיהו ניבא על גאולה אחרי שבועים שנה והיא לא תהיה? אלא שבמקום לעשות מסיבה כמו בלשצצר ואחשוורוש, הוא התענה בשלושת השבועות שבין י"ז בתמוז לתשעה באב והתפלל לבנינו, למרות שזה היה פחות ריאלי מהיום.

שלוש לך חזק וחזק

דניאל מתאר כי אחרי התפילה הזאת הוא רואה "איש-אחד לבוש בדים ומתניו חגרים בכתם אפוף. וגוייתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ועיניו כלפידי אש וזרעתי ומרגלתי כעין נחשת קלל וקול דבריו כקול הקמון" ולא היה בדניאל כוח לראות את המראה הזה. "ואני נשארתי לבדי ואראה את-המראה הגדלה הזאת ולא נשארי כי כח והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח". המלאך מחזק אותו ואומר לו שתפילתו נשמעה. "אל-תירא דניאל כי מן-היום הראשון אשר נתת את-לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריו ואני-באתי בדברך". בזכות תפילתך היה לי כוח להילחם

בשר מלכות פרס בעשרים ואחד הימים שהתענית בהם. "ושור מלכות פרס עמד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השפים הראשנים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס".

כל המראה הזה בא לחזק את דניאל, שתפילתו פועלת בעליונים להכריח את מלכות הרשעה ולהביא גאולה לעולם. "ויסוף ויאגבני כמראה אדם ויחזקני: ויאמר אלי-תירא איש-חמדות שלום לך חזק וחזק ובדברו עמי התחזקתי ואמרה ידבר אדני כי תחזקני" (דניאל פרק י). וממנו אנו לומדים כמה חשובה התפילה על הגאולה בימים הללו.

מגלגלין חובה ליום חיב

בכיה לדורות

ימי בין המצרים נמצאים בין שני ימים שנאמר עליהם "מגלגלים חובה ליום חייב". המשנה במסכת תענית (כו, ב) אומרת שבשבעה עשר בתמוז

אירעו חמש צרות גדולות. א] נשתברו הלוחות כשירד משה מן ההר וראה את העגל. ב] נתבטל קרבן התמיד בבית ראשון. ג] הובקעו חומות ירושלים בחורבן בית שני. ד] ביום זה שרף אפוסטומוס הרשע את התורה. ה] הועמד צלם בהיכל על ידי מנשה, ויש אומרים שאפוסטומוס העמיד צלם בהיכל (עין כה"ח תקט"ז ס"ק ד). וזה גרם לחורבנו של בית המקדש ולגלות עם ישראל.

גם בתשעה באב אירעו חמישה אסונות לעם ישראל. א] ביום זה נגזר על אבותינו שבמדבר שלא יכנסו לארץ ישראל, שחזרו המרגלים והוציאו דיבה על הארץ בכו ישראל בכיה של חינום, ונקבע כיום בכיה לדורות. ב-ג] בו ביום היה החורבן הגדול שנחרבו בו בית המקדש הראשון והשני. ד] נלכדה העיר ביתר שהייתה עיר גדולה, והיו בה אלפים ורבבות מישראל. ה] בו ביום חרש טורנוסרופוס את ההיכל וסביבתו, ונתקיים הפסוק "ציון שדה תחרש" (ש"ע תקט"ז ס"א).

כל רדפייה השיגוה בין המצרים

במגילת איכה כותב ירמיהו (א, ג): "כל רדפייה השיגוה בין המצרים". ומסביר שם רש"י בשם המדרש: "בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב". וחכמינו במדרש הסבירו כי הימים הללו הם "יומין דעקא". שהם משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב, שבהם "קטב מריר" מצוי כמו שכתוב (תהלים צ"א) "מדבר באופל יהלון מקטב ישוד צהרים" (איכה רבה, ועין פסחים ק"א).

להיזהר מסכנה בימי דעקא

במדרש יש מחלוקת מתי הסכנה מצויה. יש אומרים משעה שישית (שזו שעת צהריים) עד שעה תשיעית, ויש אומרים שהסכנה מתחילה משעה רביעית (שעתיים לפני חצות היום). וכתב בשו"ע סימן תקנא סעיף יח להחמיר כמו שתי השיטות: "צריך לזהר מ"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחידי מד' שעות עד ט' שעות (משום שבהם קטב מרירי שולט); ולא יכו התלמידים בימים ההם".

וכתוב עוד במדרש ש"קטב" זה "אינו מהלך לא בחמה ולא בצל, אלא בצל הסמוך לחמה" (בין המצרים), ולכן צריך להיזהר במיוחד במקומות אלו (עין כה"ח שם ס"ק רכ"ז ומש"ב שם ס"ק ק"ב). מדרש זה הובא להלכה ללמדנו עד כמה הסכנה מצויה בימים אלו.

לכן יש להיזהר בימי בין המצרים לא ללכת למקום סכנה, לא בים ולא בבריכה, לא בטיולים מסוכנים ולא באזורים מסוכנים. שכשאדם נמצא במקום סכנה ובשעת סכנה, מתעוררים כל המקטרגים לקטרג עליו שהוא סומך על זכויותיו, ובודקים אם הם באמת מספיקים.

מגלגלין זכות ליום זפאי

ט"ו באב – תיקון לקלוקל של בין המצרים

המשנה שמדברת על כך שמגלגלים חובה ליום חייב מסיימת בתיקון שמגלגלים זכות ליום זכאי. וכך אומרת המשנה: "אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וז' ימים הפורים", והמשנה מביאה פסוק משיר השירים (ג) "צאניה וראניה בנות ציון כמלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וז' ימים שמחת לבו". ביום חתנתו, זו מתן תורה. וז' ימים שמחת לבו, זה בגין בית המקדש, שיבנה בקהרה בקיימו. ומסביר רש"י שמתן תורה של לוחות שניים חל ביום הכיפורים והוא תיקון ללוחות שנשתברו ב"ז בתמוז. רש"י על הרי"ף מסביר כי בניין בית המקדש הוא הבית הראשון שנחנך ביום הכיפורים - תיקון לקלוקל החורבן שהיה בט' באב.

מחולות כנגד מחולות

גם המחולות של ימים אלו הם תיקון למחולות של העגל שהיה ב"ז בתמוז. "וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך מידו את הלחת

וַיִּשְׁבֶּר אֹתָם תַּחַת הָהָר (שמות לב יט). מהפסקו משמע שהמחולות היו הסיבה לשבירת הלוחות. במיוחד לפי מה שנאמר ברש"י על הפסוק "וַיִּשְׁבֶּר הָעָם לְאָכַל וְשָׂתוּ וַיִּקְמְזוּ לְצַחֵק" (שמות לב ו). ופירש רש"י כי המילה לְצַחֵק מלמדת שהמחולות בחטא העגל לא היו בהפרדה של מחיצה בין גברים לנשים, זה היה צחוק עם גילוי עריות, בחינת "ראו הביא לנו איש עֶבְרִי לְצַחֵק בָּנוּ בָּא אֵלַי לְשֹׁכֵב עִמִּי". צחוק שמהרס אמון בין בני זוג ומפרק את הבתים. התיקון למחולות המקולקלים הללו הוא במחולות של חתונות ובמחולות של אירוסין שהיו בט"ו באב וביום הכיפורים, מחולות של קדושה וחיבור שבונים את ירושלים שנחרבה בט' באב.

המתקת הדינים בט"ו באב

הגמרא (תענית ל ע"ב) מביאה שש סיבות לשמחה של ט"ו באב, וכולן תיקון לקלקול של י"ז בתמוז וט' באב. סיבה אחת נאמרה על ידי רבה בר בר חנה שאמר משום רבי יוחנן "יום שכלו בו מתי מדבר", שהפסיקו למוות בתשעה באב של השנה האחרונה אלה שנגזרה עליהם הגזירה בחטא המרגלים. גם מה שאומר רב מנתה "יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה" הוא תיקון לחורבן ביתר שהיה בט' באב. גם עולא שאמר: "יום שביטל הושע בן אלה פרוסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל ואמר לאיזה שירצו יעלו". הוא תיקון חלקי לחטא העגלים שהציב ירבעם בן נבט, המשך לחטא העגל שהיה במדבר.

גם מה שאמר רב יהודה משם שמואל הוא תיקון לקלקול של החורבן. שכתב "יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה" וכוונתו היא על בנות צלפחד שלא היו יכולות להינשא אלא לבני השבט שלהם. קלקול שנגרם מחטאי ישראל במדבר שבגללם מת צלפחד ולא היו לו בנים. כן מה שאמר רב יוסף בשם רב נחמן "יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל" אחרי מלחמת האחים והחרם שבא בעקבות פילגש בגבעה, מכאן למזנו שהיום הזה הוא תיקון לשנאת חנים שהייתה במלחמת האחים בין בנימין לשאר השבטים, וגם לשנאת החנים שהביאה את חורבן הבית השני.

גם מה שאמרו רבה ורב יוסף הוא תיקון גדול. הם אמרו: "יום שפסקו מלכרות עצים למערכה דתניא רבי אליעזר הגדול אומר מחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה לפי שאינו יבשין אמר רב מנשיא וקרו ליה יום תבר מגל מכאן ואילך דמוסיף יוסיף ודלא מוסיף יאסף". והוא שמחה של מצווה בהכנת עצי המערכה למזבח, והוא תיקון על ביטול קרבן התמיד. גם תוספת לימוד תורה מיום זה ואילך הוא תיקון על שריפת התורה על ידי אפוסטומוס.

מהלכות ימי בן המצרים

אירוסין בתשעה באב

מכאן נבין את ההלכה שאומרת "אפילו בט' באב עצמו מותר ליארס, שלא יקדמנו אחר", וכמובן מדובר על אירוסין בלי סעודה, שהם הם התיקון לקלקול של שנאת החנים שהביאה את תשעה באב. את הנישואין עצמם אנחנו כמובן לא עושים לא בתשעה באב ולא כל הימים שבין י"ז בתמוז לתשעה באב כדעת הרמ"א. אע"פ שדעת השו"ע שכתב כי רק מר"ח אב "אין נושאים נשים ואין עושין סעודת אירוסין" (תקנא ב). מנהגנו להחמיר מי"ז בתמוז כי זה לא סימן טוב (הרב יעב"ץ בסידורו עמודי שמים חלק ב' דף ס"ח ע"א, וכן כתב בספר מועד לכל חי סימן ט' אות כ"ו, יפה ללב חלק ב' אות ד' - כה"ח תקנא ס"ק מג).

קניית בית בתשעה באב

בשו"ת אור לציון (חלק ג פרק כו) כתב ש"מותר לקנות דירה ולחתום חוזה בימים אלו, ואף ביום תשעה באב", כי דירה היא בדרך כלל דבר האבד "קפוצין זבין ארעא" (יבמות סג ע"א). "ואולם קבלן המוכר דירות, לא ימכור מראש חודש אב, כדי למעט במשא ומתן. ורק אם הוא דבר האבד, כגון שצריך לכסף מזומן רשאי למכור, וכמו שנתבאר".

המקור הוא בשולחן ערוך (סימן תקנא ב) שכתוב שהאיסור לבנות בית הוא רק מר"ח אב ורק במקרים מיוחדים של שמחה. "מר"ח עד התענית ממעטים במשא ובמתן ובניין של שמחה, כגון בית חתנות לבנו או בנין של ציור וכיוצא". משמע שאין שום איסור לבנות בית או להשכיר בית בין המצרים. וכל מה שאסור הוא בית של חתונה ורק מר"ח אב. כמו כן אסור בניין של ציור וכיוצא, דהיינו טפטים וקרמיקה. ולכן אין לאדם לצבוע את דירתו בציורים מראש חודש אב. אולם מותר לצבוע בית כנסת ותלמוד תורה וכדומה בימים אלה. וכן מותר "אם היה כותלו נוטה ליפול, אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות".

נטיעת פרדס בתשעת הימים

עוד כתב שם השו"ע "בנטיעה של שמחה, כגון אבורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו או מיני הדס ומיני אהלים" אסור לנטוע מר"ח אב עד התענית. והכוונה היא לגינה שהיא זאת הנקראת "אבורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו או מיני הדס ומיני אהלים". אבל לנטוע פרדסים אפשר אפילו אחרי ר"ח אב למרות שבוודאי יש בזה הרבה שמחה לבעל המטע, כי זאת לא נטיעה של שמחה שאסורה. ולהפך, זו שמחה של גאולה.

מעבר דירה וברכת שהחיינו על בית חדש

ואע"פ שמותר לקנות או לבנות בית, ראוי להיכנס לפניו או אחרי בין המצרים כי יש חובה לברך שהחיינו בכניסה לבית חדש. וכתב השו"ע: "טיב ליהרר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר, ולא יחמיץ המצוה" (תקנא ס"ע יז). ובוודאי שמברכים שהחיינו על בית חדש אע"פ שלא קנוהו מהקבלן אלא מיד שנייה או שלישיית. ומנהגו של מרן הרב אליהו זצוק"ל להורות לכל מי שנכנס לבית חדש לברך שהחיינו על חולצה או תכשיט חדש ויכונו כולם לברכה על הבית, כשם שעושים בחתונה עם טלית.

ברכת שהחיינו בשבת

במג"א (ס"ק מ"ד) כתב כי בשבתות שבתוך ימי בין המצרים אפשר לברך ברכת שהחיינו, כיוון שאין אבלות בשבת, וכן כתב במ"ב (ס"ק צ"ח). אולם לדעת רבינו האריז"ל (שער הכוונות דף פ"ט ע"ג) אין לברך שהחיינו אף בשבתות שבתוך ימי בין המצרים, והטעם שהם ימים שעליהם נאמר מוגלגלים חובה ליום חייב (חיד"א בברי יוסף י' כה"ח תקנא ס"ק ר"ח). ולכן גם בשבת של י"ז בתמוז שנדחה לא מברכים, וגם בליל י"ז בתמוז בחול או בשבת לא מברכים אע"פ שעדיין לא התחיל הצום, כיוון שהעניין הוא בזמן, ולא מברכים על "הזמן הזה".

ברכת הטוב והמטיב

יש אומרים שרק ברכת שהחיינו אסור לברך בין המצרים, כיוון שנזכר בה זמן, "לזמן הזה", אבל ברכת "הטוב והמטיב" אפשר לברך בימים אלה (שערי תשובה, סי' תקנא ס"ז. שו"ת אור לציון ח"ג פכ"ה הערה ד). ובשו"ת הלכות קטנות (חלק ב סימן קעה) לרבי יעקב חגיז זצוק"ל כתב: "ונראה דבין המצרים הנהגים שלא לומר שהחיינו גם יש למנועם שלא ישנו ביין כדי שלא יכריז ברכת הטוב ומטיב דבמקום שהחיינו הוא אלא שזה ליחיד וזה לרבים". ולא חילק.

סיפורים על הרב זצ"ל

ציפייה לגאולה

סיפר הרב אריאל לוי מחברון: הרב זצ"ל ציפה לישועה בכל מאוודו. הרב חנן אותנו בהנהגתו הנעימה, להיות דרוכים לגאולה. בשיעורים שלפני פסח, כשהיה הרב מדבר על קרבן פסח, היה אומר: "יש הלכות של קרבן פסח ואנו מחכים ומצפים לביאת הגואל ולזכות להקריב קרבן פסח. אם חלילה עד אז לא יבוא המשיח, אז ההלכות הן כאלה וכאלה". בשיעוריו לפני התעניות בימי בין המצרים, היה אומר: "ביום פלוני יחול תשעה באב, אנחנו מקווים שעד אז יבוא המשיח. אם עד אז, חלילה, לא יבוא המשיח, אז ההלכות הן כאלה וכאלה".

הרב בציפייתו הגדולה נסך בנו הרגשה חזקה שהנה הנה משיח בא. גם בשיחתו הידועה עם האדמו"ר מחב"ד ע"ה דיברו יחד בהשתוקקות על התקווה לגאולה שלמה. כעת שלצערנו עוד לא נגאלנו גאולה שלמה, והתקיימו בנו דברי הנביא "ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבונים תסתתר", אין לנו אלא לאחוז בדברי קדשו כמה שיותר. עלינו לשמוע שוב ושוב את הקלטות שיעוריו ודרשותיו, להתרפק על גודל הקדושה שנשזרה במילותיו. כדאי לחזור על כל מילה שיצאה מפי קדשו ולעשות את הנהגותיו ודיבוריו עטרה לראשינו. נסיים כפי שהיה רגיל מורנו ורבנו לסיים את שיעוריו בתפילה שיתקיים בנו "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", ונזכה לביאת הגואל ולבנין אריאל במהרה בימינו אמן.

חתונה מול הר הבית

סיפר הרב אריה ליפו: זכינו והרב מרדכי אליהו זצ"ל ערך לנו את החופה. אשתי ואני רצינו מאוד להתחתן במקום הכי קרוב לבית המקדש. חשבנו למצוא מקום בעיר העתיקה או בדוידסון ליד שערי חולדה, אבל לא הצלחנו לקבל אישורים. המקום הכי קרוב היה בטיילת ארמון הנציב, ושם הרב אליהו זצ"ל ערך את החופה שלנו. שמונה שנים אחר כך הייתה עצרת בכותל עם מרן הרב אליהו, לפני הפיגוע במרכז הרב. היו שם אלפי אנשים, שחלקם ניגשו אליו אחרי התפילה. גם אני ניגשתי לקבל ברכה ונשקתי לו את היד, הוא הסתכל עלי ואמר: אתה התחתנת מול הר הבית.

הפתיע שהרב זכר את החתונה מלפני שמונה שנים, וריגש אותי לזכור שהמקום הוא לא ארמון הנציב אלא "מול הר הבית". זאת הייתה המילה האחרונה ששמעתי ממנו. וזאת הצוואה שלו אלי. הוא נתן לי בה את הייעוד של החיים שלי, לכסוף לגאולת ציון, גאולת המקדש, גאולת הר הבית.

(מתוך כרך ח' מסדרת "אביהם של ישראל" שיצא זה עתה לאור)

תשובה כהלכה

לא שייכות לחסא. מצאתי בפסקים של הרב מרדכי אליהו זצ"ל בשם 'סוד לישראל', שנשים לא אומרות תיקון חצות כלל. אפילו בימי בין המצרים. מדוע זה? נשים לא היו שייכות כלל לחטא המרגלים, שהוא יסוד תשעה באב. מהיציאה ממצרים ועד השנה האחרונה במדבר הן היו עסוקות ביציאה ממצרים ובכניסה לארץ ישראל. לכן לא שייך להן.

מן האצור קראתי. איך זה שבמשך כל שנות הגלות לא תיקנו רבותינו תוספת בתפילה שתזכיר לנו את ענין ימי בין המצרים, כדוגמת התוספות של עשרת ימי תשובה? תיקנו את מנהגי האבלות ולא תיקנו תוספות בתפילת י"ח, כי רצו שהתפילה תבוא מהלב ולא מהסידור. עם זאת, יש מנהג להוסיף בכל צהריים תיקון רחל בתקופת בין המצרים, וזו תפילה על הגאולה והגלות.

ירצו - יקנה. למה אנחנו לא בונים את בית המקדש? האם יש בעיה מבחינת ההלכה להתחיל לבנות? נבנה בית מקדש ויכול להיות שממילא תבוא הגאולה. וגם אם לא, לפחות יהיה לנו מקום מקדש ובית לה'. כי עם ישראל עכשיו לא כל כך מבין את החשיבות שלו. ובית המקדש נבנה כשעם ישראל מבין ורוצה אותו. כפי רצון עבדיך את אבניך ואת עפרך יחננו" - כשעם ישראל ירצה, הוא יבנה.

יש אומרים שאסור לתקן בגדים חדשים ומנועלים, והוא הדין דאסור לקנות

הבית יוסף הביא מהירושלמי שכתב "נשי דנהיגי דלא למשתי עמרא - מדעילי אב מנהגא". והיינו שנהגו שלא לסדר חוטי צמר בשתי (מלשון שתי או ערב) מראש חדש. ולכן כתב בשו"ע (תקנ"א סעיף ז') "יש אומרים שאסור לתקן בגדים חדשים ומנועלים בשבת זה, ויש להחמיר בזה מר"ח". וכתב הרמ"א שם: "והוא הדין דאסור לקנות".

נוגעים בישראל - נוגעים בתשתית העולם

הגמרא בירושלמי הסבירה את הטעם באיסור שכוונתו להראות לנו את המעלה של בית המקדש שנחרב, שהוא יסודו של העולם כולו. "שבו פסקה אבן שתייה, מה טעם כי 'השתות ירסון'" (ירושלמי פסחים כה ע"ב). לכן לא נוגעים במלאכת שתי וערב של אריגה. משמעות האיסור היא להבין שבית המקדש נוגע בתשתית העולם כולו. ראו את זה בבניין הבית הראשון שהביא חכמה לכל העולם דרך שלמה המלך. וראו את זה בחורבן הבית הראשון שכל העולם נהיה עצוב בחורבנו "וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּל יָמָיו שָׁל אוֹתוֹ רָשָׁע, לֹא נִמְצָא שְׁחוֹק בְּפֶה כָּל בְּרִיָּה, שְׁנָאֲמַר, (שם) 'נִחָה שְׁקֻטָּה כָּל הָאָרֶץ, פָּצְחוּ רָנָה'. מִכָּלֵל דַּעַד הַשְׁתָּא לֹא הָיָה רָנָה" (שבת קמט ע"ב).

כך היה גם בחורבן השני כאשר הרומאים שכבשו בזמן ההוא את העולם שעבדו את כל האומות שיעלו להם מס, לקחו מהם עבדים ששיטו להם את הספינות, שיבנו מרחצאות, שווקים, גשרים ואיצטדאות. כך היה גם במלחמת העולם השנייה שהנאצים החריבו את כל אירופה והרגו עשרות מיליוני אנשים תוך כדי פגיעתה בעם ישראל.

תחילת השפע לעולם מישראל בימינו

ידענו שגאולתם של ישראל היא ברכה לעולם. היום גם זוכים ורואים את השפע שמגיע לעולם כולו מחזרת עם ישראל לארצו. עולם המדע מתפתח, החקלאות העולמית, הסייבר והטכנולוגיה, הרפואה - הכול מתפתח בזכות הברכה המיוחדת של עם ישראל. הכול לפני שעם ישראל בנה את בית המקדש ונגע באבן השתייה. רק התקרבנו למקום הקדוש והמיוחד הזה, והעולם קיבל מתנות כל כך גדולות. מה יהיה כשנזכה לגעת באבן השתייה באמצעות בית המקדש? איזה שפע אדיר ישפיע עם ישראל לעולם!

לא בגדים ולא נעליים

זו הסיבה שבגללה אין לקנות או לתפור בגדים ונעליים מראש חודש אב, אף אם אין בדעתו ללבושם אלא לאחר תשעה באב, ואף אם דעתו ליתנם במתנה לאחר (מ"ב תקנ"א ס"ק מ"ט). ואפילו אם מדובר בבגדים שלא מברכים עליהם שהחיינו, כמו נעליים או בגדים פנימיים - אין לקנותם אלא עד ר"ח אב בלבד. אבל מותר לתקן בגד או נעל שנקרעו. ואם הם עומדים להתייקר מותר לקנותם. וכן אם נקרעו נעליו, ואין לו נעליים אחרות, רשאי לקנות חדשים בימים אלו. ובגד שאינו חשוב, כגון גרבי נשים, מותר לקנות בימים אלו.

לבשי בגדי תפארת עמי

הטעם שהגאולה נרמזת דרך הבגדים היא כי כך הייתה ותהיה הגאולה של עם ישראל. ביציאת מצרים ביקש הקב"ה ממשה רבנו שבני ישראל לא יצאו ממצרים בבגדי עבדים, אלא בבגדים היותר יפים שיש, בנעליים הכי חשובות ובתכשיטים היותר נחשקים. הכול כדי להראות את יקרה ותפארתם של ישראל לעיני עצמם ולעיני העמים. שיבינו כי הם בניו של מלך ולא עבדים שפלים.

אם הבגדים הם סימן למלכות ישראל, הפשטתם היא סימן להורדה ממלכות. וכך אומר הנביא יחזקאל (טז לט): "וְנָתַתִּי אוֹתָךְ בְּיָדָם וְהָרְסוּ גִבֹּר וְנִתְּצוּ רַמְתֶּיךָ וְהִפְשִׁיטוּ אוֹתָךְ בְּגִדְךָ וְלָקְחוּ כָּלִי תִפְאָרְתְּךָ וְהִנְחִיחוּ עֵירִם וְעָרְךָ". הנביא ישעיה מנבא שלעתיד נחזור ללבוש את בגדי המלוכה: "עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עֶדֶד צִיּוֹן, לְבָשִׁי בְּגִדֵי תִפְאָרְתְּךָ יְרוּשָׁלַם עִיר הַקֹּדֶשׁ, כִּי לֹא יוֹסִיף יָבֹא בָּךְ עוֹד עָרֹל וְשָׁמָּה: הַתַּנְעֲנִי מַעְפָּר קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם, הַתַּפְתִּיחוּ מוֹסְרֵי צִיָּאָרְךָ שְׂבִיָּה בַת צִיּוֹן" (נב א-ב). על פי זה חיבר רבי שלמה אלקבץ את השיר "לכה דודי" שבו נאמר: "הַתַּנְעֲנִי מַעְפָּר קוֹמִי. לְבָשִׁי בְּגִדֵי תִפְאָרְתְּךָ עַמִּי. עַל יְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַלְחָמִי. קַרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְּאֻלָּה". יהי רצון שזכה לראות את התקיימות הנבואה הזאת וכל שאר הנבואות בשלמותן במהרה בימינו אמן.